

Noora Ellonen, Lotta Jormakka, Emmiina Rikkilä

Vastaanottokeskus kasvatuskulttuurien kohtaamispaikkana – opas kasvatukseen vastaanottokeskuksen vanhemmille

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomi AMK

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Noora Ellonen, Lotta Jormakka, Emmiina Rikkilä
Vastaanottokeskus kasvatuskulttuurien kohtaamispaikkana- opas kasvatukseen
vastaanottokeskuksen vanhemmille, 36 sivua, 3 liitettä
LAB-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomikoulutus
Varhaiskasvatuksen opettaja
Opinnäytetyö 2020
Ohjaaja: lehtori Minna Markkanen, LAB-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia opas Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhemmille kasvatuksen tueksi. Oppaan tavoitteena on antaa tietoa vastaanottokeskuksen vanhemmille suomalaisesta lastenkasvatuksesta. Oppaan laatimisen tueksi selvitettiin työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia lastenkasvatuksen haasteista Joutsenon vastaanottokeskuksessa.

Teoriaosuudessa kuvattiin vastaanottokeskuksen tehtäviä ja toimintaa sekä turvapaikanhakijoita. Edellä mainittuja tarkasteltiin erityisesti lapsiperheiden näkökulmasta. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös lastenkasvatusta eri kulttuureissa. Opinnäytetyön opas pohjautuu vastaanottokeskuksen työntekijöille tehtyyn fokusryhmähaastatteluun, jonka lisäksi haastattelusta nousseiden aiheiden tukena käytetään teoriaosuudesta löytyneitä yhtymäkohtia.

Kehittämistyön tuloksena syntyi kuvallinen opas. Opas laadittiin yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun kuvataideopiskelijan kanssa. Se sisältää seitsemän kuvallista ohjetta, jotka antavat turvapaikanhakijoille tietoa suomalaisesta lastenkasvatuksesta. Opas on suunnattu turvapaikanhakija vanhemmille, mutta myös vastaanottokeskuksen työntekijät voivat käyttää sitä tukena työssään.

Asiasanat: vastaanottokeskus, turvapaikanhakija, suomalainen lastenkasvatus

Abstract

Noora Ellonen, Lotta Jormakka, Emmiina Rikkilä
Reception Centre as a meeting place for different upbringing cultures – guide-
book for the Parents of Reception Centre based around the Finnish upbringing,
36 Pages, 3 Appendices
LAB University of Applied Sciences
Health Care and Social Services, Lappeenranta
Degree Programme in Social Services
Bachelor's Thesis 2020
Instructor: Senior Lecturer Minna Markkanen, LAB University of Applied Sci-
ences

The purpose of the study was to create a guidebook for the parents of Joutseno's Reception Centre based around the upbringing of Finnish children. The aim of the guidebook was to educate parents on the upbringing of Finnish children. The work was commissioned by the Joutseno's Reception Centre.

Information was gathered from literature, online research and by interviewing workers of the Joutseno's Reception Centre. The study investigated employees' experiences and opinions based around the challenges when raising children between different cultures. In the theory part of the thesis, the Joutseno's Reception Centre was described, along with the definition of an asylum seeker and a guidebook was created to educate parents about Finnish child upbringing practices. The guidebook is based on the interviews from the Joutseno's Reception Centre employees.

The results of the study showed that parents from different cultures needed more knowledge based around the upbringing of Finnish children. As a result of this thesis, a guidebook was created for the asylum seeker parents. The guidebook will also help the employees of the Joutseno's Reception Centre as it may support their work with the families. Further study is required to research the functionality of the guidebook in practise.

Keywords: reception centre, asylum seeker, Finnish child upbringing

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Lapsiperheet turvapaikanhakijoina Suomessa	6
3	Vastaanottokeskusten toiminta Suomessa	8
4	Lapsiperheet Joutsenon vastaanottokeskuksessa	9
5	Huomioita kasvatuksesta erilaisissa kulttuureissa	10
6	Kasvatuksen ja perheiden haasteita vastaanottokeskuksissa	16
7	Kehittämistehtävän tavoitteet ja tutkimuskysymykset	17
8	Oppaan kehittämisprosessi	18
9	Tutkimuksen tulokset.....	21
9.1	Fyysinen väkivalta	21
9.2	Lapsen turvallisuus.....	22
9.3	Lapsen hygieniasta huolehtiminen	22
9.4	Tasa-arvo	23
9.5	Lapsen oikeus olla lapsi.....	23
9.6	Tasavertainen vanhemmuus	24
9.7	Säänmukainen pukeutuminen	24
10	Eettisyys ja luotettavuus	25
11	Yhteenveto	26
12	Pohdinta	29
	Lähteet.....	32

Liitteet

Liite 1. Opas kasvatukseen vastaanottokeskuksen vanhemmille

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Haastattelurunko

1 Johdanto

Tänä päivänä maailmassa on vainon ja konfliktien takia pakenemaan joutuneita ihmisiä enemmän kuin koskaan aiemmin (Pakolaisapu a). Viimeisen vuoden aikana Suomesta haki turvapaikkaa 3615 henkilöä, joista 440 oli perheen mukana tulleita alaikäisiä (Maahanmuuttovirasto 2020a). Kun perhe saapuu uuteen maahan, kulttuurierot ja erilaiset lastenkasvatuskäytännöt kulttuurien välillä voivat aiheuttaa ahdistusta ja hämmennystä. Uuteen kulttuuriin ja sen käytäntöihin sopeutuminen voi viedä aikaa sekä vaatia tukea ja ohjausta.

Opinnäytetyön teoriaosuuden pääteemat ovat vastaanottokeskus, turvapaikanhakija sekä suomalainen lastenkasvatus. Työn teoriaosuudessa käsitellään esimerkkeinä venäläistä, kurdilaista, arabilaista ja afrikkalaista lastenkasvatuskulttuuria, sillä edellä mainitut kulttuurit muodostavat suurimman osan Suomen turvapaikanhakijoista (Sisäministeriö b). Näiden kulttuurien kasvatustapoja peilataan suomalaiseen lastenkasvatukseen sekä sen lakeihin ja sopimuksiin.

Kehittämistehtävä sai alkunsa Joutsenon vastaanottokeskuksen tarpeiden sekä opinnäytetyöntekijöiden kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia opas vastaanottokeskuksen vanhemmille tukemaan havaittuja haasteita suomalaiseen lastenkasvatukseen sopeutumisessa. Opinnäytetyössä selvitetään haastattelun avulla Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia lastenkasvatuksen haasteista eri kulttuurien välillä. Haastattelua ja teorialähteitä tukena käyttäen laaditaan opas, joka perehdyttää vastaanottokeskuksen vanhempia suomalaiseen lastenkasvatukseen. Myös työntekijät voivat käyttää opasta apuvälineenä työssään asiakkaidensa kanssa. Opas on kuvallinen, jotta sitä voidaan hyödyntää kielestä riippumatta.

Aihe on ajankohtainen nykypäivän globalisoituneessa yhteiskunnassa. Vastaanottokeskuksella koettiin tarvetta suomalaista lastenkasvatusta käsittelevälle opasalle, koska vastaanottokeskuksen työntekijät ovat havainneet haasteita suomalaiseen lastenkasvatukseen sopeutumisessa. Aiheesta on vasta vähän aikaisempaa tutkimustietoa, eikä Joutsenon vastaanottokeskuksessa ole vielä vastaavanlaista kuvallista opasta tukemassa vanhempia lastenkasvatuksessa.

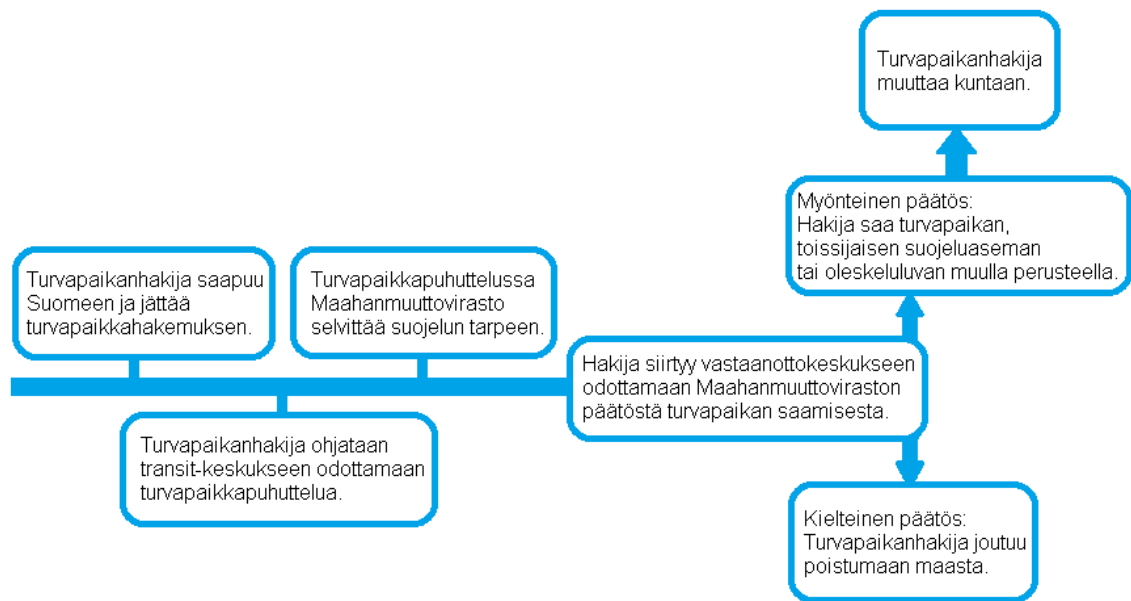
2 Lapsiperheet turvapaikanhakijoina Suomessa

Turvapaikanhakijaksi kutsutaan henkilöä, joka hakee oleskeluoikeutta ja suojaa toisesta valtiosta. Turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan useista eri syistä kuten pakoon sotaa, turvattomuutta tai esimerkiksi uskontoon, kansallisuuteen tai poliittiseen mielipiteeseen perustuvaa vainoa. (Sisäministeriö a; Suoranta 2011, 13–14.) Ulkomaalaislain mukaan *vainoksi katsotaan teot, jotka ovat laatunsa tai toistuvuutensa vuoksi sellaisia, että ne loukkaavat vakavasti perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia* (Ulkomaalaislaki 301/2004).

Kuten alempana olevasta kuvioista 1 käy ilmi, turvapaikanhakuprosessi alkaa, kun henkilö jättää turvapaikkahakemuksen saapumismaahan. Turvapaikanhakijan oikeutta pakolaisasemaan aletaan selvittämään, ja selvityksen ajaksi hakija majoitetaan turvapaikanhakijoille tarkoitettuihin vastaanottokeskuksiin. Selvityksen tekee Maahanmuuttovirasto, joka hallinnoi Suomen ulkomaalais- ja turvapaikka-asioita. Jos turvapaikanhakijalle myönnetään oleskelulupa, muuttuu nimike pakolaiseksi. (Suoranta 2011, 13–14; Sisäministeriö a.) Vuonna 2019 Suomeen tuli suurin osa turvapaikanhakijoista Venäjältä, Afganistanista, Somaliasta ja Irakista. Turvapaikkoja myönnettiin eniten Afganistanin, Turkin, Somalian ja Irakin kansalaisille. (Maahanmuuttovirasto 2020b.)

Myönteisen turvapaikkapäätöksen voi saada esimerkiksi perheenjäsenyyden, ihmisten syiden tai kansainvälisen suojelun perusteella (Suoranta 2011, 13–14). Myönteisen turvapaikkapäätöksen saamiseksi edellytetään, että henkilö ei voi turvautua viranomaisten suojeluun pysyvässä asuin- tai kotimaassaan pelkäämänsä vainon vuoksi (Maahanmuuttovirasto b). Jos myönteisen turvapaikkapäätöksen kriteerit eivät täyty, voi hakijalla olla mahdollisuus saada toissijaista suojelua. Toissijaisen suojelun perusteena voi olla esimerkiksi uhka muusta vaarasta, kuten kidutuksesta tai kuolemanrangaistuksesta. (Sisäministeriö a.) Humanitaarista suojelua voi saada, jos turvapaikan tai toissijaisen suojelun kriteerit eivät täyty, mutta henkilö ei voi palata kotimaahansa esimerkiksi aseellisen konfliktin tai ympäristökatastrofin vuoksi (Suoranta 2011, 13–14).

Kaikki turvapaikanhakijat eivät täytä turvapaikan myöntämisen edellytyksiä ja joutuvat siitä syystä poistumaan maasta. Esimerkiksi vuoden 2018 turvapaikkapäätöksistä 57 % oli kielteisiä. (Sisäministeriö b.) Kielteinen turvapaikkapäätös tehdään, jos hakija on esimerkiksi tehnyt tai hänen epäillään tehneen sotarikoksen tai rikoksen rauhaa tai ihmiskuntaa vastaan (Ulkomaalaislaki 301/2004). Seuraava kuvio havainnollistaa turvapaikanhakuprosessia turvapaikanhakijan maahan saapumisesta aina päätöksen saamiseen saakka.

Kuvio 1. Turvapaikanhakuprosessi. (mukailtu Maahanmuuttovirasto d & Valtiontalouden tarkastusvirasto).

Kun turvapaikanhakijana on lapsiperhe, vastaanottopalveluissa kiinnitetään erityisesti huomiota lapsen etuun ja hyvinvointiin. Palveluiden tehtävänä on taata mahdollisimman normaali arki, mikä lisää turvapaikanhakijoiden hyvinvointia haastavan elämäntilanteen keskellä. Perheille järjestetään mahdollisuus yhdessä asumiseen, ja heille pyritään takaamaan yksityisyydensuoja asumisjärjestelyiden avulla. (Kunelius 2017, 33–37.)

Vastaanottokeskuksen asiakkaiden sosiaalipalveluiden tarpeet arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Sosiaalipalveluihin sisältyvät esimerkiksi perhetyö sekä kasvatus- ja perheneuvonta. Täysikäisille turvapaikanhakijoille järjestetään vält-

tämättömät terveydenhuollon palvelut. Lapset puolestaan ovat oikeutettuja samoihin terveystalvieluihin kuin ne henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa. (Kunelius 2017, 36.)

3 Vastaanottokeskusten toiminta Suomessa

Vastaanottokeskus on paikka, jossa turvapaikanhakijat asuvat turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan. Vastaanottokeskusta voi ylläpitää kunta, valtio, yritys tai järjestö. Maahanmuuttovirasto ohjaa ja koordinoi vastaanottokeskuksia sekä niiden toimintaa. Asuminen vastaanottokeskuksissa on turvapaikanhakijoille makсутonta. Turvapaikanhakija voi myös järjestää asumisensa omatoimisesti vastaanottokeskuksen ulkopuolelta, mutta hakija on tässäkin tapauksessa määrätyn vastaanottokeskuksen palvelujen piirissä. (Pakolaisapu b; Kotouttaminen.fi.)

Yleensä turvapaikanhakija sijoitetaan alussa transit-keskukseen. Keskus on tarkoitettu pääasiassa uusille maahan tuleville turvapaikanhakijoille, jotka odottavat kutsua turvapaikkapuhutteluun. Puhuttelussa Maahanmuuttovirasto selvittää täytyvätkö turvapaikkaperusteet. Turvapaikkapuhuttelun jälkeen hakija siirretään toiseen keskukseen odottamaan päätöksen tuloa. (Maahanmuuttovirasto a; Maahanmuuttovirasto c.)

Vastaanottokeskusten tulee järjestää asiakkailleen vastaanottopalveluita. Palveluihin kuuluvat majoitus, sosiaalipalvelut, vastaanotto- ja käyttöraha, välttämättömät terveydenhuoltopalvelut, työ- ja opintotoiminta sekä tulkki- ja käännöspalvelut. Vastaanottokeskuksen majoituksessa pyritään ottamaan huomioon majoitettavien ikä ja sukupuoli. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 746/2001.)

Vastaanottokeskuksen asiakkaille maksetaan vastaanottorahaa välttämättömän toimeentulon takaamiseksi ja itsenäisen elämän tukemiseksi, mikäli hän on taloudellisen tuen tarpeessa eikä hänellä ole mahdollisuutta saada ansiotyöllä toimeentuloaan. Vastaanottorahan perusosa kattaa paikallisliikenteen ja puhelimen käytöstä aiheutuvat kulut, vähäiset terveydenhuoltomenot, vaatemenot sekä vastaavat henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon lukeutuvat menot. Perusosa kattaa myös ruokakulut, jos vastaanottokeskus ei järjestä ateriapalvelua.

(Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 746/2001.)

Vastaanottorahaa myönnettäessä otetaan huomioon hakijan sekä perheen tulot ja varat niin kuin toimeentulotuesta annetussa laissa määrätään. Mikäli turvapaikanhakijalla tai hänen perheellään on erityisiä tarpeita, jotka voivat aiheutua esimerkiksi perheen haavoittuvasta asemasta, voidaan niitä kattaa täydentävällä vastaanottorahalla. Harkittaessa täydentävää vastaanottorahaa tulee erityisesti kiinnittää huomiota lapsen hyvinvointiin. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 746/2001; Kunelius 2017, 34.)

4 Lapsiperheet Joutsenon vastaanottokeskuksessa

Joutsenon vastaanottokeskus sijaitsee Lappeenrannan Konnunsuolla, ja se on aloittanut toimintansa vuonna 1990. Joutsenon vastaanottokeskus on osa Maa- ja metsätalouden ministeriön ohjauksen alaista turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmää. Joutsenon vastaanottokeskuksessa on 330 asiakaspaikkaa. Keskuksessa majoittuu perheitä sekä yksin tulleita aikuisia turvapaikanhakijoita. Sieltä löytyy myös suljettu 68-paikkainen säilönoton majoitusyksikkö. Keskuksessa työskentelee noin 55 henkilöä, joiden tehtävänimikkeitä ovat esimerkiksi ohjaaja, sosiaaliohjaaja, terveydenhoitaja ja tarkastaja. (Valtiolle.fi 2015.)

Joutsenon vastaanottokeskuksen tehtäviin kuuluu turvapaikanhakijoiden sekä säilöön otettujen henkilöiden väliaikainen majoittaminen, perusturvasta huolehtiminen sekä tuen antaminen turvapaikkaprosessin aikana. (Valtiolle.fi 2015.) Tutkimushaastattelun mukaan Joutsenon vastaanottokeskuksessa turvapaikanhakijat odottavat puhuttelukutsua. Puhuttelun jälkeen tarkoituksena on, että turvapaikanhakijat siirtyvät muualle odotusvaihekeskukseen. Haastattelun mukaan puhuttelun ajankohta vaikuttaa siten, että osa asiakkaista saattaa viettää Joutsenon vastaanottokeskuksessa hyvin lyhyen ajan ja osa esimerkiksi yli vuoden.

Tutkimushaastattelun mukaan perheet asuvat Joutsenon vastaanottokeskuksessa jaetuissa paritaloissa. Perheille pyritään tarjoamaan mahdollisimman nor-

maali arki. Kouluikäiset lapset käyvät koulussa valmistavalla luokalla. Päiväkodissa käyminen ei ole mahdollista Joutsenon vastaanottokeskuksessa, vaikkakin se koettaisiin tarpeelliseksi. Perheet pyritään sijoittamaan ristiriitojen välttämiseksi niin, että samassa talossa asuu saman kulttuurin, kielen tai uskonnon edustajia.

Tutkimushaastattelusta käy ilmi, että Joutsenon vastaanottokeskuksessa järjestetään mahdollisuuksien mukaan erilaista toimintaa, joka edesauttaisi lasten ja perheiden viihtymistä. Esimerkiksi lapsille ja perheille järjestetään ulko- ja sisätahtumia sekä muiden toimijoiden järjestämiä kerhoja kuten musiikkikerho. Perheen saapuessa vastaanottokeskukseen heille pidetään perhe- ja kouluinfot. Perheille kerrotaan tulkin avulla esimerkiksi suomalaisesta yhteiskunnasta ja lapsen asemasta Suomessa sekä perheillä on mahdollisuus esittää kysymyksiä.

5 Huomioita kasvatuksesta erilaisissa kulttuureissa

On arvioitu, että maailmassa on yli 10 000 eri kulttuuria. Terminä kulttuuri voidaan määritellä usealla eri tavalla. Voidaan kuitenkin ajatella, että kulttuuri on melko lailla sama asia kuin elämäntapa. Kulttuuriin kuuluvat esimerkiksi ajattelun ja tuntemisen tavat, perinteet, arvojärjestelmät, vakaumukset, yksilön perusoikeudet sekä toimintatavat ja -mallit. Oman kulttuurin jäseneksi kasvetaan ja samalla opitaan siihen kuuluvat piirteet. (Opetushallitus; Peda.net.)

Jokainen meistä on jonkin kulttuurin jäsen ja käyttäydymme kulttuurillemme ominaisesti, vaikka emme sitä aina itse tiedosta. Lastenkasvatus on kulttuurisidonnaista, ja lastenkasvatuskäytännöt vaihtelevat suuresti eri kulttuurien välillä. Nämä kulttuuriset erot lastenkasvatuksessa syntyvät vanhempien valinnoista ja suunnitelmallisesta opettamisesta sekä tiedostamattomasta tapojen, arvojen ja uskomusten eteenpäin siirtämisestä. Kulttuuriset erot voivat aiheuttaa yhteentörmäyksiä eri kulttuurien edustajien kesken liittyen lastenkasvatukseen. Esimerkiksi Suomessa pienten lasten nukuttaminen ulkona pakkasessa on normaalia, kun taas muissa kulttuureissa tätä voidaan pitää lapselle vahingollisena. Se siis, mikä on suomalaiselle luonnollista ja täysin normaali osa lastenkasvatusta voi toisen kulttuurin edustajalle olla outoa ja hämmentävää – ja päinvastoin. (Kuittinen & Isosävi 2013, 78–80.)

Eri kulttuureissa on toisistaan hyvinkin poikkeavia elämäntyyplejä ja käyttäytymismalleja. Näiden kulttuurierojen ajatellaan olevan seurausta siitä, että eri ihmisryhmät asuivat pitkään maantieteellisesti erillään toisistaan. Tämän päivän suuren globaalin liikkuvuuden vuoksi kulttuurit muuttuvat, monimuotoistuvat ja saavat vaikutteita muista kulttuureista. (Opetushallitus.)

Globalisaatiosta huolimatta perhemuodot- ja kulttuurit eroavat edelleen toisistaan suurestikin eri puolilla maailmaa. Eri maista muuttaneiden ryhmien lastenkasvatuksen eroavaisuuksia on tutkittu esimerkiksi tarkastelemalla eroja vanhempien arvoissa ja kasvatuskäytännöissä sekä lasten ja vanhempien välisissä suhteissa. Eroavaisuuksia on löytynyt esimerkiksi itsenäisyyteen rohkaisemisessa sekä vanhempien antaman tuen ja kontrollin tasossa. Historian aikana niin elinympäristön ekologia kuin yhteisön sosiaalinen ja taloudellinen organisoituminen ovat vaikuttaneet perhe-elämään, vanhemmuuteen ja lastenkasvatukseen. Kasvatuksessa vanhemmat ottavat vaikutteita siitä arvopiiristä ja kulttuurista, jonka he itse ovat omaksuneet oman socialisaatioprosessinsa kautta. Yhteiskunta ei kuitenkaan koskaan ole muuttumaton, vaan kulttuuriset käsitykset ja arvot ovat jatkuvassa muutostilassa. Nämä muutokset vaikuttavat myös perheisiin ja vanhempien kasvatuskäsityksiin, jotka muuttuvat ajan myötä. Vanhempien kasvatuskäsityksiin voi myös suuresti vaikuttaa heidän koulutustasonsa, sosioekonominen asema sekä etninen ryhmä. Koulutustaso, sosiaaliluokka ja etnisyys ovat usein myös jossain määrin sidoksissa toisiinsa, joten niiden vaikutuksia on vaikea erottaa toisistaan ja siten tulkita oikein. (Alitolppa-Niitamo 2010, 48.)

Yksilöllisyys ja yhteisöllisyys kulttuuripiirteinä vaikuttavat perheenjäsenten välisiin suhteisiin sekä lastenkasvatukseen erilaisina normeina ja käytäntöinä. Yhteisölliseen kulttuuripiirteeseen lasketaan kuuluvan perheenjäsenten vahva keskinäinen riippuvuus, ryhmän sisäisen harmonian tavoittelu, lojaalisuus ryhmää kohtaan, keskinäinen auttaminen ja velvollisuuden tunne ryhmän jäsenten välillä sekä mukautuvuus muiden, etenkin auktoriteettien, odotuksiin. Lasten ja nuorten odotetaan yhteisöllisyyttä korostavissa kulttuureissa asuvan kotona pitkään, avioituvan mielellään suvun sisällä sekä tukevan ikääntyviä vanhempiaan monin tavoin. Tällaisessa kulttuurissa lasten ”hyvänä” käyttäytymisenä nähdään aikuisen kunnioittaminen ja kyseenalaistamaton totteleminen. (Alitolppa-Niitamo 2010,

49.) Monissa yhteisökeskeisissä kulttuureissa lastenkasvatus on yhteisön tehtävä, ja lasta hoitaa vanhempien lisäksi toiset aikuiset, sisarukset sekä yhteisön muut lapset. Joissakin yhteisössä jo muutaman kuukauden ikäistä vauvaa hoitaa joku muu kuin oma vanhempi jopa yli puolet ajasta. (Kuittinen & Isosävi 2013, 80.)

Yksilökeskeisyyttä painottavissa kulttuureissa, joissa korostetaan voimakkaammin yksilön omaa valintaa ja mielipiteen oikeutta, korostuu yksilön suurempi riippumattomuus perheestä. Verrattuna yhteisökeskeisiin kulttuureihin on vanhempien auktoriteetti pienempi ja perherakenne vähemmän hierarkkinen. Lasta rohkaistaan muodostamaan ja kertomaan oma mielipide eikä ehdotonta tottelevaisuutta nähdä yhtä tärkeänä kuin yhteisökeskeisissä kulttuureissa. (Alitolppa-Niitamo 2010, 49.)

Maahanmuuttokokemus määrittelee kulttuurin ohella maahanmuuttajavanhempien lastenkasvatuksen ja vanhemmuuden toteutumista. Osa maahanmuuttajavanhemmista on kokenut niin lähtömaassa kuin maahanmuuttoprosessin aikana haastavia ja jopa traumaattisia tapahtumia, jotka saattavat vaikuttaa heidän vanhemmuuteensa. (Kuittinen & Isosävi 2013, 79.)

Suomalainen lastenkasvatus

Suomalainen kasvatuskulttuuri on viime vuosikymmeninä muuttunut merkittävästi lapsen oikeuksia kunnioittavampaan suuntaan. Esimerkiksi kurittamisen hyväksyvien määrä on jatkuvassa laskussa. Tarkasteltaessa suomalaista kasvatushistoriaa voidaan huomata, että vielä pitkälle 1900-luvunkin alkuun kasvatus oli käytännössä ruumiillista kuristusta ja uhkailua. (Hänninen, Nummelin & Teerijoki 2008, 21; Hyvärinen 2017.)

Yhteiskunta turvaa lasten oikeuksia lakien ja säädösten avulla. Vanhemmat tai mahdolliset muut huoltajat vastaavat ensisijaisesti lapsen hyvinvoinnista ja tasa-arvoisesta kehityksestä. Tarvittaessa viranomaisella on myös velvollisuus tukea vanhempia kasvatustehtävissä ja tarpeen mukaan ohjata perhe lastensuojelun piiriin. (THL 2019; infoFinland.fi 2019.)

Vuonna 1991 Suomessa tuli voimaan Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus. Kyseinen jokaista alle 18-vuotiasta lasta koskeva ihmisoikeussopimus luetteloi lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja valvoo sen hyväksyneitä maita sopimuksen noudattamisesta. Sopimuksessa on neljä yleisperiaatetta, jotka ovat lapsen edun huomioon ottaminen, lapsen näkemysten kunnioitus, lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen sekä syrjimättömyys. (Unicef a.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, hyväksikäytöltä ja välinpitämättömältä kohtelulta (Unicef b). Suomessa lapsen fyysisen kurittamisen kielto on säädetty laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Laki astui voimaan vuonna 1984. (Eduskunta 2018.) Siinä määrätään, että *lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti* (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta, 190/2019). Suomalaiset vanhemmat ovatkin nostaneet esiin kahdessa eri tutkimuksessa, koskien suomalaisten vanhempien ajatuksia vanhemmuudesta ja kasvatuksesta, yhdeksi tärkeäksi arvoksi ruumiillisen kurituksen välttämisen (MLL 2017).

Lastenhuoltolain ensimmäisessä pykälässä mainitaan lasta tulevan kasvattaa niin, että lapsi saa osakseen hellyyttä, turvaa ja ymmärrystä. Nämä kolme edellä mainittua asiaa ovat kannustavan kasvatuksen peruspilareita. Jokaisella lapsella on oikeus rakastavaan sekä väkivallattomaan kasvuympäristöön, jonka lisäksi lapselle tulee asettaa johdonmukaisia ja selkeitä rajoja. (Hyvärinen 2017.)

Tieteellinen tutkimus on osoittanut, että henkinen väkivalta voi olla lapsen kasvulle ja kehitykselle yhtä vahingollista kuin fyysinen väkivalta. Kaikki lapseen kohdistuva henkinen, ruumiillinen ja seksuaalinen väkivalta sekä lapsen tarpeiden laiminlyöminen on lapsen kaltoinkohtelua. Yksi lapsen kaltoinkohtelun muodoista on kuritusväkivalta, jolla tarkoitetaan aikuisen pyrkimystä fyysisen tai henkisen väkivallan keinoin aiheuttaa lapselle esimerkiksi kipua tai pahaa oloa säädelläkseen lapsen käytöstä. (Hyvärinen 2017.)

Suomessa kasvatuksessa korostetaan tasa-arvoa. Sekä naiset että miehet kasvattavat ja hoitavat lapsia. Suomessa lasta rohkaistaan itsenäiseen ajatteluun ja

lapsella on oikeus olla eri mieltä esimerkiksi vanhempansa kanssa. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellään, että aikuisten tulee kysyä ja kuunnella lapsen mielipiteitä. (Lapsiasia 2014; infoFinland 2019.) Myös Suomen perustuslaissa määritellään, että *lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti* (Suomen perustuslaki 731/1999).

Suomessa perhekäsitys on suppeampi kuin monissa muissa maissa ja perheeksi luetaan useimmiten vain ydinperhe eli vanhemmat ja lapset. Suomessa arvostetaan ja korostetaan ydinperheen itsenäisyyttä. Vanhemmat ratkovat pulmansa itse tai ammattiauttajien avustuksella. Suomessa sukulaiset eivät esimerkiksi osallistu päätöksentekoon eikä lähisuku ole yhtä tiiviisti toimiva verkosto kuin muissa kulttuureissa. (InfoFinland 2020; Väestöliitto.)

Venäläinen lastenkasvatus

Venäjällä lapsia arvostetaan ja he ovat perheen suuri rikkaus. Venäjällä ydinperheeseen kuuluu tyypillisesti myös lähisukulaisia kuten isovanhemmat, joten lapsella on usein monta suojelevaa aikuista ympärillään. Päävastuu pienten lasten kasvatuksesta on perheen naisilla. (Novitsky 2013.)

Venäjällä lapsen odotetaan kunnioittavan auktoriteettia ja olevan kuuliainen sekä arvostavan perhettään. Lapsi saa olla eri mieltä vanhemman kanssa ja kritisoida tämän päätöksiä, mutta päätösvalta on kuitenkin vanhemmalla. Fyysinen kuritus ei ole Venäjällä rangaistava teko ainakaan tällä hetkellä, mutta asiasta käydään vilkasta keskustelua. Fyysisen kurittamisen käyttöä ei voida yleistää, sillä jokainen perhe valitsee omat tapansa toimia. (Novitsky 2013.)

Kurdilainen lastenkasvatus

Kurdiperheissä pienten lasten kasvatus on pääsääntöisesti äidin vastuulla. Tästä syystä lapsen käyttäytyessä huonosti, äiti mielletään syylliseksi huonoon käytökseen. Isät osallistuvat perinteisesti kasvatukseen vain tilanteissa, joissa lapsi uhmaa äidin auktoriteettia. Yhteisöllisyys on tärkeä arvo kurdeille, ja lapsi kasvatetaan riippuvaiseksi perheyhteisöstään. (Zandkarimi 2013.)

Kurdikulttuurissa koulunkäynti ja harrastukset kuuluvat sukupuolesta riippumatta kaikille, mutta pojilla on enemmän vapauksia kuin tytöillä. Esimerkiksi pojat saavat viettää vapaa-aikaansa haluamallaan tavalla, kun taas tytöt veloitetaan koti-töihin ja nuorempien sisarusten hoitamiseen. (Zandkarimi 2013.)

Arabialainen lastenkasvatus

Arabikulttuurissa lastenkasvatus on naisten vastuulla ja siihen on pitkät perinteet, joita noudatetaan tiukasti. Isällä on perheessä suurin auktoriteetti, ja hän tekee suurimman osan perhettä koskevista päätöksistä. Lastenkasvatustyyli riippuu sukupuolesta ja sisarusjärjestyksestä. Vanhimman lapsen kasvatustyyli on sallivampi ja esikoiset saavat enemmän huomiota kuin nuoremmat sisarukset. Tyttölapsilla on tiukempi kasvatus kuin poikalapsilla. (Childhood Anxiety Network 2018.)

Perinteisessä Arabimaassa fyysistä rankaisemista pidetään normaalina lastenkasvatuskeinona. Myös sanallinen väkivalta, kuten kritisointi ja kannustuksen puute, ovat tapoja rangaista lasta. (Childhood Anxiety Network 2018.)

Somalialainen ja malawilainen lastenkasvatus

Tarkasteltaessa afrikkalaista lastenkasvatusta keskitymme esimerkkeinä Somalian ja Malawin kulttuureihin. Somalialaisessa kulttuurissa perheenjäseniksi lasketaan perinteisesti vanhemmat, isovanhemmat, enot, sedät ja tädit sekä näiden lapset. Perheestä huolehtiminen nähdään tärkeänä arvona. Lastenkasvatus ja lapsista huolehtiminen on koko yhteisön vastuulla eikä pelkästään biologisten vanhempien. Somaliassa vallitsee hierarkkinen perhekulttuuri, jossa perheen päässä toimii isä ja kodista huolehtiminen sekä sitä koskevat päätökset ovat äidin vastuulla. Kulttuurissa lapsilta edellytetään kuuliaisuutta vanhempiaan kohtaan. Lasten ollessa kykeneviä kodinhoitoon ja muuhun työhön, heiltä vaaditaan niihin osallistumista. Lapsille nähdään kuuluvan oikeus hyvään kasvatukseen. (Abdulkarim 2013; Amos 2013.)

Malawissa perheeseen ajatellaan kuuluvan aviopari ja heidän lapsensa. Malawissa lapsimäärä on perinteisesti suuri, sillä kulttuuri velvoittaa hankkimaan pal-

jon lapsia ja suuri lapsimäärä kasvattaa perheenisän asemaa. Perheeseen saattaa kuulua myös edesmenneiden sukulaisten lapsia. Sukulaiset ovat läheisiä keskenään ja usein asuvatkin lähellä toisiaan, kuitenkin yleensä omissa kodeissaan. Kuten somalialainen niin myös malawilainen perhekäsitys on patriarkaalinen, ja perheen päänä toimii aviomies. Lastenkasvatus on kuitenkin sekä aviomiehen että vaimon vastuulla. Malawissa kulttuuri suosii poikalapsia eikä tyttöjen oikeudet esimerkiksi koulutukseen ole yhtäläiset. Lapset kasvatetaan tiukan kurin alla ja heidän, erityisesti tyttölasten, odotetaan auttavan päivittäisissä kotitöissä. Myös naisten asemaan liittyy puutteita ja perheväkivalta on yleistä. (Kapanda 2013; Dolph.)

Kaikki edellä mainitut maat ovat Suomen tapaan ratifioineet, eli hyväksyneet ja ottaneet käyttöön, Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen. Osa kyseisistä maista on tosin joutunut Yhdistyneiden kansakuntien häpeälistalle rikottuaan merkittävästi sopimusta. YK:n häpeälistalle joutuminen ei välttämättä johda varsinaisiin toimenpiteisiin, mutta sille joutumisen seurauksena toivotaan lasten parempaa suojelua, ja se nähdään myös mainehaittana. Listalta pois pääsy edellyttää toimintasuunnitelman allekirjoittamista ja toteuttamista. (Laakso 2017; Laakso 2020.)

6 Kasvatuksen ja perheiden haasteita vastaanottokeskuksissa

Turvapaikanhakija vanhempien aiemmat traumaattiset kokemukset saattavat johtaa siihen, että he joko laiminlyövät tai ylisuojelevat lasta. Esimerkiksi joissain perheissä kasvatus on niin tiukkaa, etteivät lapset saa poistua huoneistaan, kun taas toiset vanhemmat eivät valvo lastensa käytöstä laisinkaan. Tilanne voi kärjistyä entisestään vastaanottokeskuksessa, kun stressaavassa tilanteessa ei ole edes omaa kotia. Myös pitkittyneet turvapaikkaprosessit, kielteiset päätökset ja käännytykset voivat heikentää turvapaikanhakijoiden jaksamista ja näin ollen vaikuttaa vanhemmuuteen negatiivisesti. (Hurmerinta 2017, 39–42.) Monet turvapaikanhakija vanhemmat saattavat voida psyykkisesti huonosti, jolloin oman lapsen tarpeet voi olla vaikea nähdä eikä niihin osata reagoida lapsen tarvitsemalla tavalla. Perheissä, joissa on paljon psyykkistä huonovointisuutta, voi lapsi ja hänen tarpeensa muuttua ikään kuin näkymättömiksi vanhemmille. (THL 2020.)

Vastaanottokeskuksen poikkeukselliset olot ja vanhempien laitostuminen saattavat johtaa vanhemmilla siihen ajatukseen, että muut aikuiset ja henkilökunta ovat automaattisesti vastuussa myös heidän lastensa kasvatuksesta. Monet vastaanottokeskuksen vanhemmat ovat tottuneet siihen, että ympärillä on perhettä ja sukua tukena lapsen kasvatuksessa, joten vanhemmuuden työmäärä ja vastuu voi yllättää turvapaikanhakijaperheen vanhemmat. Vanhempien voidessa huonosti, lapsi saattaa joutua ottamaan perheen aikuisen roolin. (Hurmerinta 2017, 42–43.)

Lapsen kielen nopeampi kehittyminen voi aiheuttaa perheen sisäisiä jännitteitä ja ristiriitoja. On yleistä, että lapsi oppii paremmin ja nopeammin puhumaan suomea kuin hänen vanhempansa. Lapsen parempi kielitaito voi johtaa siihen, että lapsi joutuu hoitamaan asioita vanhempiensa puolesta. Tämä voi vääristää perheen vastuuasetelmaa, ja siirtää lapselle vastuun aikuisen vastuulle kuuluvista asioista. (Schubert 2013, 71.) Perhedynamiikan muuttuminen saattaa myös aiheuttaa perheen sisäisiä konflikteja, kun perheen elättäjänä ja päätöksen tekijänä ollut vanhempi ei enää koe olevansa tässä asemassa uudessa ympäristössä. Kun muut perheenjäsenet eivät enää pidä häntä perheen päänä, voi se aiheuttaa helposti turhautumista ja jännitteitä perheen sisällä. Valta-aseman menettäminen voi purkautua voimakkainakin reaktioina esimerkiksi perheenjäsenten liikkumisen rajoittamisena tai jopa aggressiivisena käytöksenä. (Siirto & Hammar 2016, 203.)

7 Kehittämistehtävän tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia opas vastaanottokeskuksen vanhemmille tukemaan lastenkasvatusta Suomessa. Opas suunnattiin Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhemmille. Tavoitteena oli tuoda suomalaista lastenkasvatuskulttuuria tutuksi turvapaikanhakija vanhemmille. Tarkoituksena oli laatia kuvallinen opas, jotta sen asiasisällön ymmärtää riippumatta omasta äidinkielestä.

Oppaan taustaksi haastateltiin Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijöitä, joiden näkemyksistä ja kokemuksista sekä teoriaosaa tukena käyttäen muodostettiin oppaan aiheet. Joutsenon vastaanottokeskuksen asiakaskunta muodostuu tällä hetkellä valtaosaltaan Afrikan maiden ja Venäjän kansalaisista. Mutta koska

Lähi-idän maiden kansalaiset muodostavat myös suuren osan Suomen turvapai-
kanhakijoista, opas perustuu pitkälti juuri näiden maiden ja suomalaisen lasten-
kasvatuskulttuurin eroihin.

Opasta voidaan hyödyntää vastaanottokeskuksen arjessa helpottamaan suoma-
laisten lastenkasvatusperiaatteiden ymmärtämistä ja toteuttamista. Tavoitteena
oli tehdä oppaasta käytännöllinen ja helposti ymmärrettävä.

Opinnäytetyön kehittämistehtävät olivat seuraavat:

1. Selvittää millaisia haasteita kasvatuskulttuurien välillä on.
2. Haastattelun pohjalta ja teoriatietoa tukena käyttäen koota keskeisimmät haasteet.
3. Kasvatuskulttuurien erilaisuuksien ymmärtämisen tueksi laaditaan kuvalli-
nen opas.

8 Oppaan kehittämisprosessi

Opinnäytetyöprosessi sai alkunsa syksyllä 2019 otettuamme yhteyttä Joutsenon
vastaanottokeskukseen. Sovimme tapaamisen vastaanottokeskuksen kahden
työntekijän kanssa. Tapaamisessa sovimme yhteistyöstä ja lähdimme suunnitte-
lemaan opinnäytetyön aihetta yhdessä työntekijöiden kanssa, heidän tar-
peidensa pohjalta. Yhteistyön edetessä tuli selväksi, että vastaanottokeskuksella
olisi tarvetta oppaalle, joka tukisi vastaanottokeskuksen vanhempien sopeutu-
mista suomalaiseen lastenkasvatukseen. Selvitimme teoriatiedon kautta, mil-
laista kasvatusta on eri kulttuureissa ja miten eri kasvatuskulttuurit eroavat suoma-
laisesta lastenkasvatuksesta. Haastattelukysymykset muotoutuivat teoriaosuus-
den sekä aiempien vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa käytyjen kes-
kustelujen pohjalta.

Opinnäytetyön opas pohjautui Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijöiden
haastattelusta nousseisiin aiheisiin, ja tämän lisäksi tukena käytettiin työn teoria-
osuutta. Haastattelu toteutettiin fokusryhmähaastatteluna Joutsenon vastaanot-

tokeskuksen kolmelle työntekijälle, jotka ovat työssään tekemisissä vastaanotto-keskuksen lasten ja perheiden kanssa. Haastattelu toteutettiin syyskuussa 2020 vastaanottokeskuksella, ja siihen oli varattu aikaa noin tunti. Ennen haastattelua osallistujille oli lähetetty haastattelukysymykset (liite 3) sähköisessä muodossa, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun pohtimalla aiheita etukäteen. Haastattelussa sovittiin, että haastateltavien henkilöllisyyttä ei tuoda tulosten esittämässä esille.

Haastattelumenetelmäksi valikoitui fokusryhmähaastattelu, koska se mahdollistaa vuorovaikutuksen haastateltavien kesken. Vuorovaikutuksen myötä syntyy dialogia ja tämän avulla keskusteluun mahdollisesti uusia näkökulmia. Fokusryhmähaastattelun avulla selvitettiin, millaisia lastenkasvatuksen haasteita vastaanottokeskuksen työntekijät ovat havainneet Joutsenon vastaanottokeskuksessa. Fokusryhmähaastattelu on haastattelijan ylläpitämä valikoidussa ryhmässä tapahtuva keskustelu etukäteen suunnitellun haastattelurungon pohjalta. Haastattelussa on tarkoituksena saada mahdollisimman paljon keskustelua osallistujien välille, sillä keskustelu muodostaa tutkimusaineiston. Haastattelurungossa suositetaan avoimia kysymyksiä, joiden lisäksi haastattelun edetessä esitetään tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Keskustelun tavoitteena on saada esille erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia. Haastattelijan tehtävänä on mahdollistaa erilaisten kantojen ja mielipiteiden esittäminen. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1507–1510; Owalgroupp.)

Tutkimushaastattelussa selvitettiin muun muassa ovatko työntekijät havainneet teoriaosuudesta esiin nousseita aiheita, kuten esimerkiksi fyysistä tai henkistä väkivaltaa, epätasa-arvoisuutta tai puutoksia lasten hygieniassa ja turvallisuudessa. Haastattelu oli avointa keskustelua, joten aiheita nousi tarkoituksenmukaisesti myös haastattelukysymysten aihealueiden ulkopuolelta. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan puhemuotoisen äänitetyn aineiston puhtaaksi kirjoitusta sen tutkimista helpottavaan muotoon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Kun aineisto oli litteroitu, se analysoitiin. Aineiston analysointimenetelmäksi valittiin teemoittelu, koska siinä tutkimusaineistosta pyritään hahmottamaan keskeisiä

aihealueita eli teemoja. Teemoiksi hahmotetaan aiheita, jotka esiintyvät aineistossa useasti muodossa tai toisessa. Teemoittelun jälkeen aiheita tutkitaan yksityiskohtaisemmin teema kerrallaan. (Koppa 2016.) Teemoittelu koettiin opinnäytetyöhön sopivaksi analyysimenetelmäksi, sillä tarkoituksena oli löytää tutkimushaastattelusta noin viisi keskeisintä havaittua lastenkasvatuksen haastetta. Teemoittelu suoritettiin tarkastelemalla litteroitua aineistoa huolellisesti sekä etsimällä sieltä toistuvia ja tärkeitä teemoja.

Teemoittelun avulla aineistosta löydettiin seitsemän pääteemaa, joiden alle pystyttiin yhdistämään pienempiä aineistosta löytyneitä aiheita. Pääteemoiksi valikoitui **fyysinen väkivalta, turvallisuus, hygienia, tasa-arvo, lapsen oikeus olla lapsi, tasavertainen vanhemmuus ja säänmukainen pukeutuminen**. Kaikkia teemoja tarkasteltiin lastenkasvatuksen näkökulmasta.

Haastattelun jälkeen aloimme suunnitella oppaan sisältöä ja ulkomuotoa. Oppaan kuvituksessa tehtiin yhteistyötä LAB-ammattikorkeakoulun kuvataideopiskelijan kanssa. Keväällä 2020 aloimme etsimään kuvittajaa opinnäytetyöhön. Laitoimme sähköpostia LAB-ammattikorkeakoulun kuvataidelinjan lehtorille, joka välitti viestin kuvataideopiskelijoille. Saimme yhden yhteydenoton ja sovimme yhteistyöstä hänen kanssaan. Kesän aikana vaihdoimme asiasta sähköpostiviestejä, joissa kerroimme opinnäytetyöstä ja ajatuksistamme liittyen oppaan kuvitukseen. Vastaanottokeskuksella käydyn haastattelun jälkeen pidimme kuvittajan kanssa etäpalaverin, jossa kerroimme haastattelun tuloksista ja oppaaseen valituista aiheista. Keskustelimme toiveistamme kuvitukseen liittyen ja ideoimme yhdessä oppaan kuvitusta. Oppaan kuvitus oli tarkoitus tehdä mahdollisimman ymmärrettäväksi ja selkeäksi. Kuvittajan työskentelyn aikana saimme koevedoksia kuvista, sekä pääsimme kertomaan mielipiteitämme ja näin vaikuttamaan koko prosessin ajan kuvien lopputulokseen. Sovimme kuvittajan kanssa tekijänoikeuksista, ja saimme luvan oppaan jakamiseen sekä julkaisemiseen niin, että vastaanottokeskukselle toimitetaan kopiot oppaan kuvista. Kuvittaja laittoi oppaan kuviin oman nimensä näkyviin, ja hänellä pysyy kuvien tekijänoikeudet.

Opas lähetettiin Joutsenon vastaanottokeskukselle sähköisessä muodossa arvioitavaksi. Oppaan arvioivat tutkimushaastatteluun osallistuneet kaksi Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijää. Opinnäytetyöntekijöiden tiukan aikataulun

vuoksi, työntekijät antoivat sähköpostitse arviointia esimerkiksi oppaan ulkoasusta ja käytettävyydestä. Oppaan käytännön toimivuudesta ei ole tehty arviointia. Opasta arvioineiden vastaanottokeskuksen työntekijöiden mielestä oppaan idea on erittäin hyvä. Heidän mielestään kuvat ovat selkeitä ja myös lapsille helposti ymmärrettäviä. Arvioinnin mukaan kuvien ideat oli toteutettu hyvin ja oppaan aiheet oli valikoitu vastaanottokeskukselle sopiviksi. Arvioinnin perusteella kuvatekstit muokattiin selkokielisempään ja ymmärrettävämpään muotoon vielä lopulliseen versioon. Työntekijät uskoivat, että opasta voisi hyödyntää erityisesti asiakkaiden kanssa, jotka hahmottavat kuvallista viestintää kielellistä paremmin. He mainitsivat arvioinnissa, että oppaasta voisi tehdä kollaasin, jonka laittaa vastaanottokeskuksen seinälle. Työntekijät uskoivat, että pienen muokkauksen myötä opasta voisi hyödyntää myös muissa vastaanottokeskuksissa.

9 Tutkimuksen tulokset

Seuraavaksi avataan teemoittelun avulla haastattelusta löytyneitä aiheita. Teemoittelun avulla valittiin seitsemän keskeisintä kasvatuskulttuurien välistä haastetta, joista laadittiin opas. Jokaisen alaotsikon alle on loppuun nostettu suoria lainauksia haastatteluaineistosta.

9.1 Fyysinen väkivalta

Haastateltavien vastausten mukaan vastaanottokeskuksessa ilmenee vanhempien lapsiin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa esimerkiksi tukistamista ja korvista vetämistä. Vastauksissa ilmeni, että fyysisen väkivallan käyttö riippuu pitkälti kulttuurista, sillä joissakin kulttuureissa fyysinen kuritus on osa kasvatusta. Haastateltavat mainitsivat, että vastaanottokeskuksen asiakkaille tuodaan heti alkuvaiheessa selväksi heidän olevan nyt Suomen lain alla ja miten Suomessa kuuluu toimia. Fyysinen väkivalta on kuitenkin saattanut olla osa asiakkaiden omaa kulttuuria ja toimintatapoja niin pitkään, että siitä on tullut normaalia, ja näin ollen siitä pois oppiminen saattaa olla iso prosessi.

Kyllä on nähty aika paljon fyysistä väkivaltaa tai lievää väkivaltaa.

Riippuu kulttuurista, joillekin se [fyysinen väkivalta] kuuluu siihen asiaan ja kasvatukseen, joillekin ei.

Se on vain niin normaalia ottaa lastasi korvasta kiinni tai jotain semmoista.

9.2 Lapsen turvallisuus

Haastateltavien kokemusten mukaan vastaanottokeskuksessa on puutteita liittyen lasten turvallisuudesta huolehtimiseen. Jo pienetkin lapset ovat pitkiäkin aikoja itsekseen, ja lapset jätetään keskenään ilman aikuisen valvontaa. Vastaanottokeskuksessa painotetaan, että vanhemmat ovat itse vastuussa omista lapsistaan ja heidän turvallisuudestaan. Haastateltavien vastauksista ilmeni vastaanottokeskuksessa olleen jopa hengenvaarallisia tilanteita, kun vanhemmat esimerkiksi antavat jopa 2-vuotiaiden lasten ulkoilla ilman aikuisen valvontaa. Lapsen turvallisuuden valvominen riippuu pitkälti kulttuurista ja taustasta. Osa vanhemmista ei päästä lapsiaan minnekään ilman valvontaa ja osa taas antaa lasten liikkua itsenäisesti iästä riippumatta, sillä se on aivan normaalia siellä, mistä he ovat tulleet.

Lapset on paljon keskenään ja tosi nuoretkin lapset on pitkiä aikoja itsekseen.

Aika paljon lapset on keskenään tuolla ja pyöräilee esimerkiksi autoteillä.

Meillä on ollut ihan hengenvaarallisia tilanteita, koska ehkä vanhemmat ei katso lapsiaan, koska se on ihan normaalia siellä mistä he on tullu.

Jossain taloissa lapset kiivennyt ylös, aika kovia tilanteita.

9.3 Lapsen hygieniasta huolehtiminen

Haastateltavat nostivat esiin, että lasten hygieniasta huolehditaan oman kulttuurin hygieniatason mukaisesti. Käsitys hygieniasta voi olla hyvin erilainen kulttuurien välillä. Esimerkiksi muslimitaustaiset henkilöt saattavat pitää wc-paperia hyvin epähygieenisenä ja ajatella sen aiheuttavan sairauksia.

Haastattelusta nousi esiin yhdeksi eroavaisuudeksi kulttuuriemme välillä suuhygienian taso. Eri kulttuureista tulleet asiakkaat käyttävät sokeria ruokavaliossaan erityisen paljon, esimerkiksi mehuun ja maitoon lisätään usein itse sokeria. Vastaanottokeskuksen lapsilla on haastateltavien mukaan hampaat usein todella huonossa kunnossa sokerin syömisen sekä vanhempien laiminlyömän lasten

suuhygienian vuoksi. Vanhempien voimavarat vaikuttavat siihen, kuinka hyvin he jaksavat huolehtia lasten hygieniastasosta.

Riippuu myös vahvasti mikä on se oma vointi ja olemme nähneet myös tosi ikäviä juttuja, että äiti ei pysty siihen [huolehtimaan lapsen hygieniasta], kun omat voimat ei riitä.

Käsitys hygieniasta voi olla myös erilainen.

Yksi mikä selkeästi eroaa niin suuhygienian taso. Syödään sokeria ihan tosi paljon ja hampaat on tosi huonossa kunnossa, että se on sellainen mistä vanhemmat aika huonosti huolehtii lastensa osalta.

Ja tietysti ruokailutottumuksetkin, että sipsiä ja karkkia vaan syö.

9.4 Tasa-arvo

Haastattelussa ilmeni, että vastaanottokeskuksessa näkyy paljon eriarvoisuutta tyttö- ja poikalasten välillä. Pojat ovat eri asemassa kuin tytöt, ja se näkyy voimakkaasti perheiden arjessa vastaanottokeskuksessa. Haastateltavien vastauksissa mainitaan, että joissain kulttuureissa poikia pidetään maailman tärkeimpänä asiana, kun taas tyttöjen ajatellaan vain pyörivän jaloissa. Vastaanottokeskuksen vanhemmilla menee oma aikansa, että he ymmärtävät Suomessa kaikkien olevan tasa-arvoisia sukupuolesta riippumatta. Haastateltavien vastauksista tuli ilmi, että vanhempien on helpompi asettaa tytöille rajoja ja vastuuta, kun taas pojat saavat tehdä mitä itse haluavat.

Tytöille on helppo asettaa rajoja ja pojille vähän vähemmän, koska pojat on kuitenkin tärkeämpiä määrättyissä kulttuureissa ja touhuaa mitä ne haluaa.

Kulttuurierot, poikalapsi on jossain kulttuureissa kuin Intiassa lehmä. Poika on maailman tärkein asia ja tytöt vähän niin kuin pyörii jaloissa.

Se[epätasa-arvo] näkyy kyllä voimakkaasti, pojat ovat arvokkaampia.

9.5 Lapsen oikeus olla lapsi

Haastateltavien vastauksista osoittautui, että etenkin perheiden vanhimpia tyttölapsia vastuutetaan erityisen paljon. Heidät esimerkiksi laitetaan usein huolehtimaan nuoremmista sisaruksistaan eikä heille anneta omaa aikaa tai tilaisuutta olla enää lapsi. Haastateltavien vastauksista ilmeni, että tietyissä kulttuureissa pojat aikuistuvat nuorena, esimerkiksi 13-vuotiaat pojat kutsuvat itseään miehiksi

ja kulkevat vertaisina aikuisten miesten mukana. Myös vanhempien taustoilla ja aiemmilla traumoilla on vaikutusta heidän vanhemmuuteensa, mikä saattaa vaikuttaa lapsesta huolehtimiseen tai lapsen asemaan perheessä.

Vastauksissa tuli esiin, että lapsia käytetään paljon tulkkina. Lapset oppivat kielen ennen vanhempiaan, jolloin vanhemmat käyttävät lapsia tulkkina monissa vaikeissakin, lapsien korville sopimattomissa, asioissa. Haastateltavat nostivat esiin, että vastaanottokeskuksessa kohdataan ennalta sovittuja avioliittoja ja lapsimorsiamia joissakin kulttuureissa. Jo nuorilla tytöillä saattaa olla vastaanottokeskuksen tullessaan tieto tulevasta aviomiehestään.

Lapsella on liian paljon vastuuta. Plus sitten kun on niin traumatisoitunut tai omissa ajatuksissaan, lapset käsittelevät itse omat pelot.

Isommissa perheissä isommat lapset on monesti ihan niin kuin aikuisen asemassa.

Meillä koulussa lapset opiskelee kieltä ja toisinaan vanhemmat käyttää lapsia tulkkina. Käsitellään perheen sellaisia asioita, et ne ei kuulu lapsen korville.

9.6 Tasavertainen vanhemmuus

Vastauksista ilmeni, että osassa kulttuureista vanhemmuus ei ole tasavertaista. Esimerkiksi Afrikan kulttuureissa isä ei välttämättä hoida vauvaa ollenkaan. Perheiden tullessa vastaanottokeskukseen heille korostetaan tasavertaisen vanhemmuuden merkitystä. Vastaanottokeskus pyrkii toiminnallaan tukemaan tasavertaista vanhemmuutta esimerkiksi järjestämällä toimintaa, jossa on mukana vain perheen isä ja lapset.

Mutta sitten taas Afrikan kulttuureissa niin välttämättä isä ei edes koske vauvaan tai hoida, että se tulee täällä vasta.

Muutenkin voimakkaammin korostetaan just sitä tasavertaista vanhemmuutta täällä, mitä se ei muissa kulttuureissa välttämättä ole.

9.7 Säänmukainen pukeutuminen

Haastattelun vastauksissa nousi esiin, että vastaanottokeskuksella on tarvetta ohjeistukseen lasten säänmukaiseen pukeutumiseen. Vastauksista nousi esiin, että vastaanottokeskuksen lapset ulkoilevat pääsääntöisesti vain kesällä. Heti

kun ilmat esimerkiksi kylmenevät tai muuttuvat sateisiksi, lapset eivät mene ulos. Tarvetta olisi siis ohjeistaa vanhempia, että Suomessa voi ulkoilla oikealla varustuksella säällä kuin säällä vuodenajasta riippumatta.

No yks olisi ainekin semmoinen mille olisi tarvetta ja ohjetta niin säänmukainen vaatetus. Monesti sitten kun on huono sää niin ei ulkoilla.

Säällä kun säällä voi suomessa ulkoilla, että se on vaan varustekysymys.

10 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisistä näkökulmista hyviä tieteellisen käytännön lähtökohtia on noudattaa tutkimuksen aikana rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksen osa-alueissa. Tutkimuksessa käytetään eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointitapoja. Eettisesti hyvässä tutkimuksessa tutkijat arvostavat muiden tutkijoiden tehtyä työtä, ja viittaavat heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti. (TENK.)

Huolehdimme opinnäytetyömme eettisyydestä läpi koko opinnäytetyöprosessin. Ennen haastattelua hankimme tarvittavat tutkimusluvut. Yksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä periaatteista on tutkittavien yksityisyyden suoja. Tutkimustulokset tulee kirjoittaa niin, että tutkittavien ja heidän mahdollisesti mainitsemien toisten henkilöiden anonymiteetti varmistetaan. (Kuula-Luumi 2018.) Tutkimuksemme aihe on sensitiivinen, joten pidimme erityisen hyvin huolta niin haastateltavien kuin kohderyhmän anonymiteetin säilymisestä, ja teimme sen selväksi myös haastateltaville. Emme keränneet kenenkään henkilötietoja missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa. Ennen haastattelua lähetimme vastaanottokeskukselle saatekirjeen (liite 2), jossa kerroimme opinnäytetyömme aiheesta ja haastattelun tarkoituksen lyhyesti. Kerroimme haastateltaville etukäteen myös äänittävämme haastattelun ja hävittävämme aineiston heti litteroinnin jälkeen. Haastatteluun osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista.

Tutkimuksessa pyritään aina tuottamaan mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on välttämätöntä tutkimuksen kannalta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan luotet-

tavuuskriteereillä, joita ovat esimerkiksi uskottavuus, refleksiivisyys, vahvistettavuus sekä siirrettävyys. Tutkimuksen uskottavuutta lisää pitkään jatkunut työskentelyprosessi tutkittavan asian parissa sekä mahdollisuus keskustella muiden henkilöiden kanssa, jotka tutkivat samaa aihetta. (Kylmälä & Juvakka 2007, 127–128.) Tutkimuksemme kesti yli vuoden ajan, joten ehdimme perehtyä ja tutkia opinnäytetyömme aihetta syvällisesti ja pitkäjänteisesti. Koska teimme opinnäytetyötä kolmen hengen ryhmässä, on asioita tarkasteltu useasta näkökulmasta kriittisesti pohtien ja keskustellen. Refleksiivisyydellä tarkoitetaan tutkimuksen tekijän tietoisuutta omien lähtökohtiensa vaikutuksesta aineistoon ja tutkimusprosessiin (Kylmälä & Juvakka 2007, 129). Pyrimme pitämään neutraalin suhtautumisen asioihin läpi opinnäytetyöprosessin. Huolehdimme esimerkiksi siitä, että haastattelukysymykset eivät olleet johdattelevia ja että opas ei leimaa mitään etnistä ryhmää.

Huolehdimme opinnäytetyön luotettavuudesta koko prosessin ajan. Valitsimme haastatteluun nimenomaan työntekijöitä, jotka ovat tehneet töitä vastaanottokeskuksen perheiden kanssa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden yksi ominaispiirteistä on osallistujien tarkoituksenmukainen valinta, niin että tutkimukseen valitaan henkilöt, joilla on tietoa ja kokemusta tutkittavasta ilmiöstä (Kylmälä & Juvakka 2007, 26).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto tulee pyrkiä keräämään avoimin menetelmin (Kylmälä & Juvakka 2007, 27). Opinnäytetyön aineisto kerättiin fokusryhmähaastattelulla, jossa käytimme mahdollisimman avoimia kysymyksiä sekä mahdollistimme avoimen ja vapaamuotoisen keskustelun osallistujien välillä. Haastatteluun osallistui kolme henkilöä, mikä oli meidän tutkimuksemme kannalta sopiva osallistujamäärä, sillä laadullista tutkimusta tehdessä pyritään ensisijaisesti kuvailemaan tutkittavaa asiaa syvällisemmin asian mittaamisen sijaan (Kylmälä & Juvakka 2007, 27; SurveyMonkey).

11 Yhteenveto

Opinnäytetyön yhtenä kehittämistehtävänä oli selvittää kulttuurien välisiä lastenkasvatuksen haasteita. Haastattelun ja teoriatiedon pohjalta koottiin keskeisimmät haasteet ja laadittiin näistä opas. Tutkimustuloksista sekä teoriaosuudesta

nousi esiin, että kulttuurien välisiä lastenkasvatuksen haasteita esiintyy jonkin verran. Tutkimustuloksissa havaittiin paljon samankaltaisuuksia teoriaosuuden kanssa.

Hurmerinta (2017, 39–42) on todennut, että turvapaikanhakija vanhempien aiemmat traumaattiset kokemukset saattavat johtaa lapsen laiminlyöntiin tai ylisuojeluun. Kuten tutkimustuloksissakin käy ilmi, myös Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhempien toimesta on ollut pahojakin puutteita liittyen lasten turvallisuuteen. Jo pienetkin lapset saatetaan jättää yksin ilman valvontaa. Tutkimustuloksista selviää myös, että osa Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhemmista taas ei päästä lapsiaan yksin mihinkään.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhemmat saattavat käyttää hyväksi vastaanottokeskuksen työntekijöitä lapsista huolehtimisessa ja yrittää siirtää vastuun lapsista heille. Hurmerinta (2017, 42–43) toteaa, että vastaanottokeskuksen poikkeukselliset olot ja vanhempien laitostumisen saattavat helposti johtaa tällaiseen vastuun siirtämiseen. Monet vanhemmat ovat myös Hurmerinnan (2017, 42–43) mukaan tottuneet siihen, että ympärillä on perhettä ja sukua auttamassa lapsen kasvatuksessa, jolloin vanhemmuuden työ määrä saattaa yllättää uusissa oloissa.

Tutkimustuloksista nousee esiin, että Joutsenon vastaanottokeskuksessa vanhemmat saattavat käyttää suomenkielellisesti taitavampia lapsia tulkkina erilaisissa tilanteissa, jopa sellaisissa, jotka eivät sovellu lapsen kuultavaksi. Schubert (2013, 71) toteaa lapsen nopeamman suomen kielen oppimisen johtavan helposti siihen, että lapsi hoitaa asioita vanhempiensa puolesta. Tämä voi Schubertin (2013, 71) mukaan vääristää perheen vastuuasetelmaa.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että Joutsenon vastaanottokeskuksessa on tehty teoriaosuuden kaltaisia havaintoja siitä, että eri kulttuureissa vanhemmuus ei ole aina tasavertaista. Teoriaosuudessa havaittiin opinnäytetyössä tutkittujen kulttuurien perhedynamiikan olevan samankaltaista. Lastenkasvatus nähdään tutki-
tuissa kulttuureissa olevan enemmän äidin vastuulla.

Tutkimustulokset osoittavat Joutsenon vastaanottokeskuksessa ilmenevän vanhempien lapsiin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa. Teoriaosuudessa ilmeni, että

perinteisessä Arabimaassa fyysinen rankaiseminen nähdään osana kasvatusta (Childhood Anxiety Network 2018). Venäjällä fyysinen kuritus ei ole rankaistava teko, jolloin perheet valitsevat omat tapansa toimia asian suhteen (Novitsky 2013).

Tyttöjen ja poikien tasa-arvo nousi oppaan yhdeksi teemaksi. Tutkimustuloksista ilmenee, että Joutsenon vastaanottokeskuksessa nähdään paljon eriarvoisuutta tyttö- ja poikalasten välillä. Teoriaosuudessa nousi esiin, että monissa kulttuureissa tyttöjä vastuutetaan enemmän, kun taas pojat saavat enemmän vapauksia ja heidät nähdään arvokkaampina. Esimerkiksi arabikulttuurissa tyttölapsilla on tiukempi kasvatustapa kuin poikalapsilla (Childhood Anxiety Network 2018) ja Malawissa kulttuuri suosii poikalapsia eikä tyttöjen oikeudet esimerkiksi koulutukseen ole yhtäläiset (Kapanda 2013).

Tutkimustuloksista ilmenee, että vastaanottokeskuksen perheet ulkoilevat lähinnä vain hyvällä säällä. Suomessa liikuntasuosituksen mukaan alle 8-vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään kolme tuntia päivässä. Tähän tulisi sisältyä myös reipasta ulkoilua. Lapsen taidot pääsevät kehittymään monipuolisesti hänen päästessään leikkimään erilaisiin ympäristöihin kaikkina vuoden aikoina. Liikuntasuosituksen toteutumiseen on havaittu vaikuttavan muun muassa se, että lapsella on oikeanlaiset liikuntavarusteet kuten säänmukainen ulkoiluvaatetus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijät arvioivat oppaan ulkoasua ja käytettävyyttä. Arvioinnin mukaan oppaan kuvat ovat selkeät ja aiheet hyvin valikoituneet. Saadun arvioinnin myötä oppaan kuvatekstit muokattiin selkokielisempään muotoon lopulliseen versioon. Työntekijät arvioivat, että oppaasta voisi hyötyä erityisesti ne vastaanottokeskuksen asiakkaat, jotka hahmottavat kuvallista viestintää kielellistä paremmin. Opinnäytetyöntekijöiden rajallisen aikataulun vuoksi oppaan käytännön toimivuutta ei päästy testaamaan, joten se voisi olla jatkotutkimuksen aihe. Olisi mielenkiintoista saada tietää toimiiko opas käytännössä ja onko oppaan kuvitus osattu toteuttaa tarpeeksi selkeäksi ja ymmärrettäväksi niille vastaanottokeskuksen asiakkaille, jotka eivät ymmärrä kuvatekstien kieliä.

Opinnäytetyöprosessin aikana selvisi, että vastaanottokeskukselta löytyisi tarvetta oppaaseen eritoten aikuisille turvapaikanhakijoille. Tarvetta olisi oppaalle, joka tukisi integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimushaastattelussa nousi esiin esimerkiksi viranomaispelko, jota turvapaikanhakijat saattavat kokea lähtömaassa mahdollisesti koetun korruption vuoksi.

12 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi syksyllä 2019 otettuamme yhteyttä Joutse- non vastaanottokeskukseen. Koska suoritamme varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden, tuli opinnäytetyömme käsitellä alle 8-vuotiaita lapsia. Jo alkuvai- heessa tiesimme kuitenkin haluavamme tehdä opinnäytetyön muualle kuin päi- väkotiin. Olimme kaikki kiinnostuneet monikulttuurisuudesta, joten vastaanotto- keskus valikoitui nopeasti yhteistyökumppaniksemme. Yhteistyö käynnistyi, kun menimme loppuvuodesta 2019 käymään vastaanottokeskuksella, jossa yhdessä työntekijöiden kanssa pohdimme mahdollista aihetta ja heidän tarpeitaan. Opas kehittämistehtävänä herätti kiinnostuksemme ja vastaanottokeskukselta löytyikin tarvetta tällaiselle. Halusimme luoda jotain, jota pystytään oikeasti hyödyntämään työkentällä.

Koimme opinnäytetyötä tehdessä ajoittain haasteita. Yhdeksi haasteeksi osoit- tautui fokuksen säilyttäminen alle 8-vuotiaissa lapsissa. Mielestämme onnis- tuimme kuitenkin rajaamaan aiheen koskemaan lapsiperheitä, ja keskityimme teoriaosuudessa tutkimaan aiheita lasten ja perheiden näkökulmasta. Haastavaa oli myös tiedon löytäminen toisten kulttuurien lastenkasvatuksen tavoista, jotka ovat ristiriidassa suomalaisen lastenkasvatuksen tapoihin. Eri kulttuureissa omat tavat nähdään oikeina tapoina toimia ja kasvattaa lasta, joten näistä ristiriidoista ei ”puhuta”. Englanninkielisistä lähteistä onnistuimme kuitenkin löytämään tietoa muiden kulttuurien lastenkasvatuksen tavoista, mutta esimerkiksi fyysisen väki- vällan käytöstä lapsia kohtaan ei juurikaan löytynyt tietoa, luultavasti aiheen sen- sitiivisyyden vuoksi.

Opinnäytetyömme aiheen sensitiivisyyden vuoksi jouduimme myös tarkkaan pohtimaan työmme käsitteistöä, jotta emme loukkaisi ketään. Pohdimme pitkään

mitä sanaa käytämme liittyen kulttuurien välisiin lastenkasvatuksen eroihin. Lopulta päädyimme ”haaste” sanaan, koska koimme sen vaihtoehtoista neutraaleimmaksi ja aiheeseemme parhaiten sopivaksi.

Haasteena opinnäytetyössä koimme myös eri kulttuurien lastenkasvatuksen tavoista kirjoittaessa sen, että emme halunneet tehdä yleistyksiä tai leimata tiettyä kulttuuria tiettyyn tapaan. Jokaisella perheellä on kuitenkin omat tapansa toimia ja kasvattaa lasta ja esimerkiksi suomalaisessakin lastenkasvatuksessa on paljon eroja perheiden välillä. Jouduimme kuitenkin kirjoittamaan eri kulttuurien kasvatuskäytännöistä jokseenkin yleistäen, jotta pystyimme antamaan kulttuureista ja niiden lastenkasvatuskäytännöistä esimerkkejä. Koska opinnäytetyömme asetelmana oli perehdyttää suomalaisen lastenkasvatuksen tapoihin, suomalaista lastenkasvatusta käsitellään positiivisesta näkökulmasta. Muiden kulttuurien lastenkasvatuksen tavoista taas haluttiin löytää mahdollisia ristiriitoja verraten suomalaiseen lastenkasvatukseen, koska niin teoriaosuudessa kuin haastattelussa tavoitteena oli löytää keskeisimmät haasteet, joita oppaan avulla pyritään tukemaan.

Yhdeksi haasteeksi prosessin aikana osoittautui haastateltavien tarvittavan määrän saaminen haastatteluun, joka sai meidät pohtimaan tutkimuksen luotettavuutta. Tarkoituksenamme oli saada haastatteluun vähintään neljä vastaanottokeskuksen työntekijää, mutta vastaanottokeskuksen henkilöstöresurssien takia haastatteluun osallistui vain kolme työntekijää. Haastateltavien vähäinen määrä ei kuitenkaan loppujen lopuksi vaikuttanut oppaan luomiseen, sillä saimme haastattelusta oppaaseen jopa enemmän aiheita kuin olimme suunnitelleet.

Luotettavuutta pohtiessamme mietimme myös sitä, että haastattelusta saadut vastaukset pohjautuvat työntekijöiden henkilökohtaisiin näkemyksiin ja kokemuksiin, jolloin esimerkiksi työntekijöiden omat arvot voivat vaikuttaa vastauksiin ja täten myös välillisesti oppaaseemme. Löysimme kuitenkin tutkimustuloksista paljon yhteyksiä teoriaosuuteemme, joten voidaan päätellä haastatteluista nousseiden aiheiden olevan tunnettuja haasteita kulttuurien välillä. Edellä mainitun päätelmän takia pohdimme, että oppaamme voisi olla hyödynnettävissä myös muissa Suomen vastaanottokeskuksissa. Vaikka käsittelemme työssämme esi-

merkkeinä tiettyjä kulttuureja ja niiden lastenkasvatusta, on opas suunnattu kaikille vastaanottokeskuksen kulttuuriryhmille, jotka kokevat haasteita suomalaiseen lastenkasvatukseen sopeutumisessa. Haluamme myös mainita, haastattelussa nousseen esiin Joutsenon vastaanottokeskuksessa olevan myös perheitä, jotka ovat omaksuneet Suomen kulttuurin hyvin.

Oppaan kuvitusta suunnitellessamme jouduimme tarkkaan pohtimaan oppaan hahmojen etnisyyttä, sillä opas tehdään vastaanottokeskukselle, jossa on ihmisiä useilla eri etnisillä taustoilla. Halusimme varmistaa, että emme loukkaa oppaan kuvituksella ketään tai leimaa vahingossakaan tietyn etnisen ryhmän edustajaa tiettyyn toimintaan. Koemme, että kuvituksen lopputulos oli pääpiirteittäin onnistunut. Olemme myöhemmin pohtineet, että oppaan lopputuloksen hyödynnettävyyden kannalta ulkoistettu kuvitus ei ollut paras vaihtoehto. Jos kuvittaja olisi ollut joku opinnäytetyöntekijöistä, olisi hänellä ollut enemmän tietoa ja teoriaa kuvittamista varten pitkään kestäneen opinnäytetyöprosessin vuoksi. Koemme, että aihe oli niin meille kuin kuvittajalle sen sensitiivisyyden sekä tuntemattomuuden vuoksi haastava, mutta olemme kuitenkin tyytyväisiä oppaan lopputulokseen.

Maailmalla vallitsevan Covid-19 tilanteen takia päädyimme pyytämään oppaan arvioinnin Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijöiltä sähköisessä muodossa. Uskomme, että jos arviointi olisi toteutettu paikan päällä dialogisesti keskustellen, olisimme saaneet laajemman arvioinnin. Arvioinnista huomasimme pitkän ammattikokemuksen tuoman tietotaidon, sillä arvioijat löysivät oppaasta hyviä huomioita. Olimme esimerkiksi ajatelleet, että kuvatekstimme olivat tarpeeksi selkokieliä, mutta arvioinnin myötä ymmärsimme pystyvämme tekemään teksteistä entistä selkokielisempiä. Saimme vastaanottokeskuksen työntekijöiltä myös joitain parannusehdotuksia kuvitukseen liittyen, esimerkiksi koskien oppaan henkilöiden sukupuolta ja etnisyyttä, mutta niiden toteuttaminen ei valitettavasti aikataulun puitteissa ollut enää mahdollista.

Lähteet

- Abdulkarim, M. 2013. Somalialainen perhekäsitys on laaja. Teoksessa Haapa-
saari, O. & Korhonen, E. (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki:
Väestöliitto ry, 32. [https://vaestoliitto-fi-bin.di-
recto.fi/@Bin/b321a543c9fbb326dc78e8eb0e55ab21/1583154887/applica-
tion/pdf/3098673/MIKÄPERHE_netतिकirja.pdf](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b321a543c9fbb326dc78e8eb0e55ab21/1583154887/application/pdf/3098673/MIKÄPERHE_netतिकirja.pdf). Luettu 23.9.2020.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet.
Teoksessa Martikainen T. & Haikkola L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet.
Helsinki: Hakapaino, 48–49.
- Amos, P. 2013. Parenting and Culture – Evidence from some African Communi-
ties. <https://www.intechopen.com/books/parenting-in-south-american-and-african-contexts/parenting-and-culture-evidence-from-some-african-communities>.
Luettu 23.9.2020.
- Childhood Anxiety Network 2018. Arab parenting style and how it's affecting the
children. [https://www.childhoodanxietynetwork.org/2018/12/arab-parenting-
style-and-how-its-affecting-the-children/](https://www.childhoodanxietynetwork.org/2018/12/arab-parenting-style-and-how-its-affecting-the-children/). Luettu 4.3.2020.
- Dolph, B. Malawi. Countries and their Cultures. Ja-Ma. Culture of Malawi.
<https://www.everyculture.com/Ja-Ma/Malawi.html>. Luettu 28.9.2020.
- Eduskunta 2018. Näin Eduskunta toimii. Eduskunnan kirjasto. Tietopalvelulta
kysyttyä. Mikä laki kielsi lapsen ruumiillisen kurituksen? [https://www.edus-
kunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/tietopalvelulta-kysyttya/Sivut/mika-laki-
kielsi-lapsen-ruumiillisen-kurituksen.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/tietopalvelulta-kysyttya/Sivut/mika-laki-kielsi-lapsen-ruumiillisen-kurituksen.aspx) Luettu 17.9.2020.
- Hurmerinta, J. 2017. Turvapaikanhakijaperheen arki vastaanottokeskuksessa.
Teoksessa Hurmerinta, J. & Mikkonen, A. (toim.) Turvapaikanhakijaperhe. Koh-
taamisen ja tuen käsikirja. Ensi- ja turvakotiliitto, 39–43. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/turvapaikanhakijaperhe_kohtaamisen/8. Luettu
4.3.2020.
- Hyvärinen, S. 2017. Piiskasta jäähypenkkiin- suomalaisten kasvatusasenteet ja
kuritusväkivallan käyttö 2017. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu,
2/2017. [https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Piiskasta-jaahy-
penkkiin-1.pdf](https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Piiskasta-jaahy-
penkkiin-1.pdf). Luettu 23.9.2020.
- Hänninen, V., Nummelin, J. & Teerijoki, E. 2008. Retrovauvat - Suomalaista las-
ten historiaa. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 21.
- InfoFinland.fi 2019. Elämä Suomessa. Perhe. Lapset. Lasten kasvatus Suo-
messä. [https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/lapset/lasten-kasva-
tus-suomessa](https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/lapset/lasten-kasva-
tus-suomessa). Luettu 29.01.2020.
- InfoFinland.fi 2020. Elämä Suomessa. Perhe. Mikä on perhe? [https://www.info-
finland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/lapset/lasten-kasvatus-suomessa](https://www.info-
finland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/lapset/lasten-kasvatus-suomessa) Luettu
30.10.2020

Kapanda, Y. 2013. Malawin perhemuodot. Teoksessa Haapasaari, O. & Korhonen, E. (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto ry, 32. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b321a543c9fbb326dc78e8eb0e55ab21/1583154887/application/pdf/3098673/MIKÄPERHE_netikirja.pdf. Luettu 28.9.2020.

Koppa 2016. Etusivu. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Aineiston analyysimenetelmät. Teemoittelu. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>. Luettu 11.02.2020.

Kotouttaminen.fi. Etusivu. Työn tueksi. Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Turvapaikanhakijat. Vastaanottokeskukset. Vastaanottokeskukset ja niiden palvelut. <https://kotouttaminen.fi/vastaanottokeskukset>. Luettu 15.01.2020.

Kuittinen, S. & Isosävi, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet– ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto ry, 78–80.

Kuula-Luumi, A. 2018. Vastuullinen tiede. Etusivu. Jatkokäyttö. Turvaa tutkittavan anonymiteetti! <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>. Luettu 19.11.2020.

Kunelius, M. 2017. Turvapaikanhakijaperheiden vastaanotto ja palvelut Suomessa. Teoksessa Hurmerinta, J. & Mikkonen, A. (toim.) Turvapaikanhakijaperhe. Kohtaamisen ja tuen käsikirja. Ensi- ja turvakotiliitto, 33–37. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/turvapaikanhakijaperhe._kohtaamisen/8. Luettu 4.3.2020.

Kylmä, J & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy, 26–129.

Laakso, T. 2017. Maailma.net. Uutiset. Saudi-Arabian ihmisoikeustilanne. Saudi-Arabian johtama - lasten oikeuksien rikkojien listalle. <https://www.maailma.net/uutiset/saudi-arabian-johtama-liittouma-lasten-oikeuksien-rikkojien-listalle>. Luettu 20.10.2020.

Laakso, T. 2020. Uutiset. Yk:n pääsihteerille sataa kritiikkiä Jemeniä pommittava Saudi-Arabian johtama liittouma on poistettu lapsen oikeuksien rikkojien ”häpeälistalta”. <https://www.maailma.net/uutiset/ykn-paasihteerille-sataa-kritiik-kia-jemenia-pommittava-saudi-arabian-johtama-liittouma-on>. Luettu 20.10.2020.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011, §16 & §19.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 190/2019, §1.

- Lapsiasia 2014. Etusivu. Lapsen oikeudet. Lapsille suunnattu esite sopimuksesta. <http://lapsiasia.ssthosting.fi/lapsen-oikeudet/>. Luettu 29.01.2020.
- Maahanmuuttovirasto 2020a. Tilastot. Hakemukset. Kansainvälinen suojelu. Turvapaikkahakemukset. <https://tilastot.migri.fi/#applications/23330/49>. Luettu 22.10.2020.
- Maahanmuuttovirasto 2020b. Tilastot. Päätökset. Kansainvälinen suojelu. <https://tilastot.migri.fi/#decisions/23330?start=588&end=599>. Luettu 24.10.2020.
- Maahanmuuttovirasto, a. fi. Luvat ja kansalaisuus. Turvapaikka Suomesta. Majoittuminen vastaanottokeskukseen. <https://migri.fi/majoittuminen-vastaanotto-keskukseen>. Luettu 2.10.2020.
- Maahanmuuttovirasto, b. fi. Luvat ja kansalaisuus. Turvapaikka Suomesta. Millä perusteella turvapaikan voi saada? <https://migri.fi/milla-perusteella-turvapaikan-voi-saada>. Luettu 12.10.2020.
- Maahanmuuttovirasto, c. fi. Uutishuone. Tietopankki. Turvapaikanhaku. <https://migri.fi/turvapaikanhaku>. Luettu 24.10.2020.
- Maahanmuuttovirasto, d. fi. Luvat ja kansalaisuus. Turvapaikka Suomesta. <https://migri.fi/turvapaikka-suomesta>. Luettu 27.10.2020.
- MLL 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Etusivu. Vanhempainnetti. Tietoa lapsiperheen elämästä. Vanhemmuus ja kasvatus. Lapsen kasvatus ja vanhemman kasvatustietoisuus. Vanhempien ja lasten ajatuksia kasvatuksesta. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-kasvatus-ja-vanhemman-kasvatustietoisuus/vanhempien-ja-lasten-ajatuksia-kasvatuksesta/>. Luettu 29.01.2020.
- Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. *Duodecim*, 124. 1507–1510. <https://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf>. Luettu 11.02.2020.
- Novitsky, A. 2013. Venäläisiä käsityksiä perheestä. Teoksessa Haapasaari, O. & Korhonen, E. (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto ry, 15–17. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b321a543c9fbb326dc78e8eb0e55ab21/1583154887/application/pdf/3098673/MIKÄPERHE_nettikirja.pdf. Luettu 2.3.2020.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Lasten liikuntasuosituksset: vähintään kolme tuntia liikuntaa päivässä. <https://minedu.fi/-/lasten-liikuntasuosituksset-vahintaan-kolme-tuntia-liikuntaa-paivassa> Luettu 25.10.2020.
- Opetushallitus. Etusivu. Yhteisöllisyys ja kulttuurinen moninaisuus. Kulttuurinen moninaisuus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kulttuurinen-moninaisuus>. Luettu 29.01.2020.

- Owalgroupp. Etusivu. Palvelut ja menetelmät. Focus group. <https://owalgroupp.com/menetelmat/focus-group/>. Luettu 11.02.2020.
- Pakolaisapu a. Pakolaisuus maailmalla. <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-maailmalla/> Luettu 22.10.2020.
- Pakolaisapu b. Etusivu. Sanasto. Vastaanottokeskus. <https://pakolaisapu.fi/sanasto/> Luettu 25.10.2020.
- Peda.net. Kansalaisopistojen liitto. KoL Ry. Kansalaisopistofoorumi. Maahanmuuttajakoulutus. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa – koulutusmateriaali 2018. Teema 2: Kulttuurienvälinen osaaminen kohtaamistilanteissa. Mitä on kulttuuri? <https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t2kk/mita-on-kulttuuri>. Luettu 29.01.2020.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. 7.2.1 Litterointi. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html Luettu 9.9.2020.
- Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet– ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto ry, 71.
- Siirto, U. & Hammar, S. 2016. Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. Teoksessa Gothóni R. & Siirto, U. (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus Oy, 203.
- Sisäministeriö a. Etusivu. Vastuualueet. Maahanmuutto. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>. Luettu 28.01.2020.
- Sisäministeriö b. Etusivu. Vastuualueet. Maahanmuutto. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Usein kysytyt kysymykset turvapaikanhakijoista. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset/ukk>. Luettu 28.01.2020.
- Suomen perustuslaki 731/1999, §6.
- Suoranta, J. 2011. Vastaanottokeskus. Helsinki: Into Kustannus Oy, 13–14.
- SurveyMonkey. Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välinen ero. <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/> Luettu 25.10.2020.
- TENK. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Etusivu. Tiedetilppi. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta> Luettu 10.4.2020.
- THL 2019. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Mitä on lastensuojelu? <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>. Luettu 29.01.2020.

THL 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL.fi. Aiheet. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Työn tueksi. Paloma-koulutus. Osa 11: lasten, nuorten ja perheiden näkökulmia. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/paloma-koulutus/osa-11> Luettu 2.10.2020.

Ulkomaalaislaki 301/2004, §87a. Luettu 28.01.2020.

Unicef a. Etusivu. Lapsen oikeuksien sopimus. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/> Luettu 17.9.2020.

Unicef b. Etusivu. Lapsen oikeuksien sopimus. Sopimus lyhennettynä. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> Luettu 17.9.2020.

Valtiolle.fi 2015. Etusivu. Työnantajat ja työntekijät. Sisäministeriö. Joutsenon vastaanottokeskus. https://www.valtiolle.fi/fi-FI/Tyonantajat_ja_tyontekijat/Sisaministerio/Joutsenon_vastaanottokeskus. Luettu 15.01.2020.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. Turvapaikanhakuprosessi. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2019/09/turvapaikanhakuprosessi-web-1024x749.jpg>. Luettu 27.10.2020.

Väestöliitto. Maahanmuutto ja perhe. <https://www.vaestoliitto.fi/@Bin/1716763/VIHKONEN-selko.pdf>

Zandkarimi, M. 2013. Kurdeille on tärkeää yhteisöllisyys ja kunnia. Teoksessa Haapasaari, O. & Korhonen, E. (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto ry, 32. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b321a543c9fbb326dc78e8eb0e55ab21/1583154887/application/pdf/3098673/MIKAPERHE_nettkirja.pdf. Luettu 2.3.2020.

Liite 1. Opas kasvatukseen vastaanottokeskuksen vanhemmille

Opas kasvatukseen vastaanottokeskuk- sen vanhemmille

Noora Ellonen, Lotta Jormakka & Emmiina Rikkilä
LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvittaja: Pirjo Pirinen

PiirtoPirinen-20

Suomessa äiti sekä isä hoitavat lasta.

In Finland, both the mother and father participate in the childcare.

Piirjo Pirinen 2020

Suomen laki sanoo, lasta ei saa lyödä.

By Finnish law, you can not hit a child.

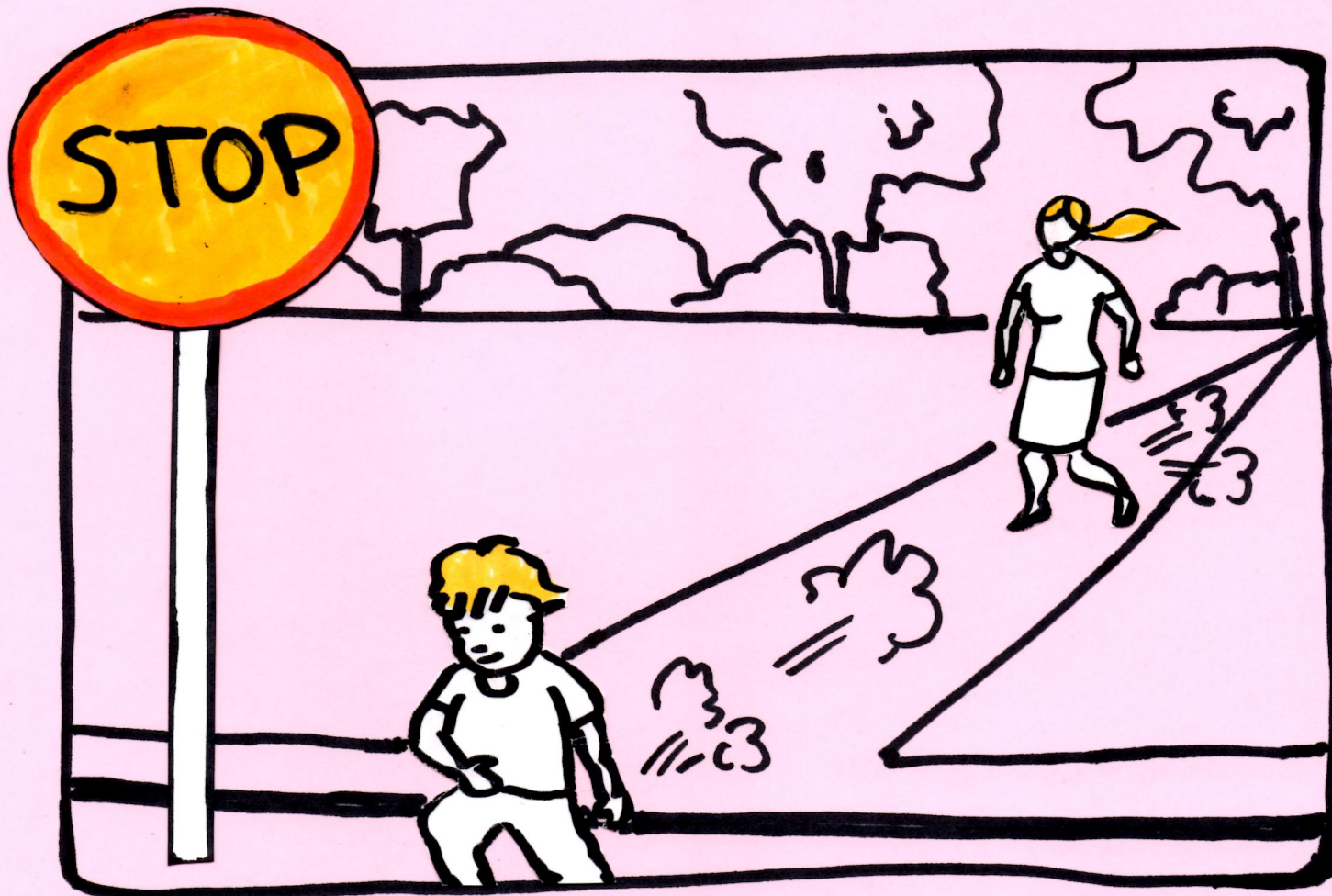
Piirjo Piirinen 2020

Lapsella on oikeus leikkiä.
Child has the right to play

Pirjo Pirinen 2020

Vanhempien kuuluu huolehtia lapsen hygieniasta.
Parents are responsible for the hygiene of their children.

Piirjo Pirinen 2020

Vanhemmat ovat vastuussa lapsen turvallisuudesta.
Parents are responsible for their children's safety.

Piipö Pirinen 2020

Suomessa tytöt ja pojat ovat yhtä arvokkaita.

In Finland, girls and boys are valued equally.

Piirö Pinner 2020

Kun on talvi, voi olla todella kylmä ja lapsi tarvitsee paljon vaatteita. Kun sataa vettä, tarvitaan kumi-
saappaat ja sadevaatteet.

When it is winter, it can be really cold and child needs lots of clothes. When it rains, boots and rain-
wear are needed.

Hei,

Olemme LAB- ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Noora Ellonen, Lotta Jormakka ja Emmiina Rikkilä. Teemme opinnäytetyötä, jossa tavoitteena on luoda Joutsenon vastaanottokeskuksen vanhemmille opas lastenkasvatuksen tueksi Suomessa. Opinnäytetyössämme selvitämme Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia lastenkasvatuksen yhteentörmäyksistä kulttuurien välillä. Haastattelusta nousseiden ilmiöiden pohjalta teemme kuvallisen oppaan yhteentörmäyksistä.

Haastattelu toteutetaan fokusryhmähaastatteluna syksyllä 2020 ja osallistujille lähetetään haastattelukysymykset etukäteen. Haastatteluun varataan aikaa 1-2 tuntia ja sen ajankohta sovitaan yhdessä osallistujien kanssa.

Toivomme saavamme haastatteluun vähintään 4 Joutsenon vastaanottokeskuksen työntekijää, jotka ovat työskennelleet vastaanottokeskuksen lasten ja perheiden kanssa.

Terveisin Noora Ellonen, Lotta Jormakka & Emmiina Rikkilä

Liite 3. Haastattelurunko

Haastattelukysymykset

1. Ilmeneekö vastaanottokeskuksessa vanhempien lapsiin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa, esimerkiksi lyöminen, tukistaminen?
2. Ilmeneekö vastaanottokeskuksessa vanhempien lapsiin kohdistamaa henkistä väkivaltaa, esimerkiksi haukkuminen, alistaminen?
3. Huolehtivatko vanhemmat lastensa turvallisuudesta?
4. Huolehtivatko vanhemmat lastensa hygieniasta?
5. Antavatko vastaanottokeskuksen vanhemmat lapsilleen huomiota ja läheisyyttä?
6. Toteutuvatko lasten oikeudet?
7. Kuuntelevatko vanhemmat lapsia ja ottavat heidän mielipiteensä huomioon?
8. Mitkä ovat mielestänne viisi yleisintä yhteentörmäystä lastenkasvatuksessa vastaanottokeskuksessa?
9. Muuta?